

W centrum rozważań niniejszej rozprawy znajduje się spór o interpretację malarstwa Adriaena Brouwera. Podstawowym celem badawczym jest tu próba odpowiedzi na to, w jaki sposób ów spór jest skonstruowany i w jaki sposób problematyka ta łączy się z rozumieniem powiązań sztuki i społeczeństwa u progu nowoczesności. Przykład malarstwa Brouwera został tu potraktowany jako studium przypadku, ze względu na istotne miejsce, jakie zajmuje ono w historii reprezentacji kultur nie elitarnych oraz ze względu na charakterystykę sporu o jego interpretację. Spór ten okazuje się bowiem być sporem nowoczesnym i zdaje się być on umocowanym w strukturach socjokulturowych nowoczesności.

Treść poszczególnych rozdziałów poddyktowana jest względami metodologicznymi i posiada strukturę dedukcyjną. Rozdział pierwszy posłużył do omówienia ogólnej problematyki nowoczesności oraz do interpretacji siedemnastowiecznych Niderlandów jako „laboratorium nowoczesności”. W rozdziale kolejnym zanalizowana została kultura artystyczna Niderlandów 17. wieku, zaś w ostatnim podrozdziale problematyka malarstwa rodzajowego „dołów społecznych”. Rozdział trzeci ma charakter ściśle rekonstrukcyjny. Rekonstruowany jest w nim dyskurs historii sztuki obejmujący w porządku historycznym interpretacje dotyczące znaczeń malarstwa Brouwera. Rozdział ostatni jest już próbą odpowiedzi na pytanie dotyczące struktury wspomnianego sporu. Rozpoznana jest w nim specyficzna sytuacja interpretacyjna dotycząca omawianego malarstwa. Okazuje się bowiem, że w swych zrębach zrekonstruowane interpretacje są względem siebie opozycyjne. Dla jednych interpretatorów malarstwo rodzajowe Brouwera ma wymiar solidarnościowy i emancypacyjny. Dla drugich zaś ma ono wymiar satyryczny i jego podstawową funkcją miało być ośmieszenie i poniżenie ludzi z „dołów społecznych” przy jednoczesnym wywyższeniu klasy mieszczańskiej, stanowiącej podstawową grupę odbiorczą tego malarstwa. W rozdziale tym dokonuję więc krytycznej analizy zrekonstruowanych interpretacji, a w ostatnim podrozdziale proponuje pewne rozwiązanie tego sporu, odwołując się do kontekstu nowoczesności. Nowoczesność odnoszona jest zarówno do kontekstu macierzystego omawianego malarstwa jak i do kontekstu interpretatorów. W ostatnich partiach tekstu proponuję wyjaśnienie sporu właśnie poprzez odniesienie konkretnych interpretatorów do przynależnych im kontaktów. Głównym wnioskiem jest rozpoznanie zasadniczej sytuacji interpretatora odnoszącego się do reprezentacji kultur nie elitarnych. Każdy z wariantów interpretacyjnych zdaje się wynikać ze struktur ideologicznych nowoczesności, a sam spór zaś z podstawowego dylematu nowoczesności jakim jest z jednej strony obietnica i projekt emancypacji społecznej, a z drugiej koncepcja ekonomicznie zrjonalizowanej modernizacji.